

بنیان‌گذاران هند نوین

نوشته سروپلی گوپال

مبارزه جهانی است و متحدان آنها، در اروپا، آسیا و آفریقا به‌خاطر آزادی و شئون انسانی مبارزه می‌کنند.

نهری که از سال ۱۹۳۷ تا زمان مرگش (۱۹۶۴) مقام نخست‌وزیری هند را داشت، متأثر از همین آرمانها بود. انگیزه تمام فعالیت‌های او در داخل هند، تأکید بر آزادی‌های مدنی و تحقق طرح سوسیالیستی جامعه بود، و سیاست خارجی او را حمایت از استعمارزدایی و مخالفت با نژادپرستی تشکیل می‌داد. او از جنبش‌های ملی در کنیا، الجزایر، غنا و نیجریه حمایت کرده و هرگز از مقاومت در برابر آپارتاید (سیاست جدایی نژادها) دست برنداشت. او در حمایت از سازمان ملل و نمایندگی‌های آن بیش از همه مصر بود و بارها نیروهای خود را در کنار نیروهای سازمان ملل به‌غزه، سونز و کنگو گسیل داشت و برای تحقق خلع سلاح کامل تلاش کرد.

اقدامات سروپلی رادهاکریشنان در جنبش استقلال از نوع دیگر بودند. امپریالیسم با القای برتری تمدن غربی به‌هویت [ملی] مردم هند لطمه وارد آورده بود. رادهاکریشنان در آثار خود درباره فلسفه هند، با رجوع به منابع کهن هند نشان می‌دهد که مردمش از نظر منطقی و عقلانیت، کمبودی

جوهر لعل نهری (۱۸۸۹ - ۱۹۶۴)،
نخستین نخست‌وزیر هند مستقل

مهاتما گاندی، برجسته‌ترین رهبر جنبش استقلال‌طلبی در هند بود. از خصوصیات بارز او، جلب اعتماد شخصیت‌های مهم با گرایش‌های متفاوت است. سه تن از برجسته‌ترین اینها، جوهر لعل نهری، سروپلی رادهاکریشنان و مولانا ابوالکلام آزاد بودند.

نهری که در انگلستان تحصیل کرده بود، به‌گاندی گروید؛ چرا که اعتقاد داشت دیگران فقط شعار می‌دهند، اما گاندی مرد عمل است و می‌تواند به‌حکومت انگلیس ضربه وارد کند. نهری که در ابتدا مبارزه منفی گاندی را به‌منزله سلاح مؤثری برای مبارزه علیه انگلستان می‌دانست، بعدها، یعنی پس از استفاده از بمب اتم در سال ۱۹۴۰ به‌آن به‌منابۀ تنها راه مبارزه اعتقاد پیدا کرد. او تحلیل مارکس را در مورد تحولات تاریخی معتبر می‌دانست، ولی مبارزه قهرآمیز را به‌عنوان تنها راه ممکن نمی‌پذیرفت. او منکر مبارزه طبقاتی نبود، اما معتقد بود که می‌توان با متقاعد کردن نیز به‌آن دست یافت. نهری برای اینکه از حمایت دهقانانی که گاندی آنها را به‌مبارزه سیاسی در نهضت آزادیخواهی جلب کرده بود، در کنگره ملی هند برخوردار باشد، برنامه‌ریزی اقتصادی را ضروری تشخیص داد. از این رو، او را می‌توان پیشاهنگ ناسیونالیسم مدرن در قرن بیستم دانست.

گاندی طبقات مختلف را زیر پرچم استقلال گرد آورده بود و نهری وظیفه خود می‌دانست که با در نظر گرفتن نیازهای اولیه اقتصادی اکثریت وسیعی از مردم هند، اتحاد آنها را حفظ کند. از این رو نهری قسول داد در صورت کسب آزادی، دولت مستقل اولویت را به توسعه اقتصادی و تحقق عدالت اجتماعی خواهد داد. او حتی پیش از ترک انگلستان، مردم هند را به‌اهمیت برنامه‌ریزی واقف کرد.

سهم بزرگ نهری در جنبش استقلال هند، این بود که توانست به‌آن بُعد بین‌المللی بدهد. او معتقد بود که فاشیسم، میلیتاریسم (نظامی‌گری) و امپریالیسم در یک طرف و در مقابل آنها، جبهه خلق و نهضت‌های آزادیبخش سراسر دنیا قرار گرفته‌اند. بنابراین نهضت آزادیبخش هند بخشی از

مهندس ک. گاندی (۱۸۶۹-۱۹۴۸)، بنیانگذار مبارزه استقلال‌طلبانه هند در برابر حکومت انگلستان، از راه مقاومت منفی و بدون توسل به زور.

دین واقعی باعث وحدت مردم است، توجه خود را به گسترش تفاهم بین‌المللی معطوف کرد. وی ریاست اجلاس مجمع عمومی یونسکو را که در سال ۱۹۵۶ در دهلی تشکیل شد، به‌عهده داشت.

سرولی رادهاکریشنان (۱۸۸۸-۱۹۷۵)، استاد و فیلسوف که شهرت بین‌المللی دارد و به سبب تحقیقاتش دربارهٔ مذهب هندو مشهور شد.

ندارند. و این موضوع باعث می‌شود که آنها احساس غرور و سربلندی بکنند. رادهاکریشنان همچنین استدلال می‌کرد که فلسفه با زندگی بیوند دارد. او آثار متفکران هند را به‌بهترین وجه تفسیر می‌کرد و از مردم هند می‌خواست که افکار کهنه را دور بریزند و خود را از کهنه‌پرستی و خرافات برهانند. او تشریح می‌کرد که سنت کهن و غنی آنان متوقف شده و نیاز به نوآوری و تحول دارد، بنابراین نباید اجازه داد حقیقت زیر بار گذشته پوسیده مدفون بماند. افکار و اندیشه‌های نظری و علمی غرب باید با میراث‌های فرهنگی هند در آمیزد. علاوه بر آن، رادهاکریشنان به بیان اندیشه‌های

هندی در چارچوب سنت غربی پرداخت و به این ترتیب توانست فرهنگ هندی را به صورت جزئی از تمدن دنیا در آورد. او هم مانند نهرو، ملی‌گرایی را که سنگ بنای انترناسیونالیسم است پذیرفت و تحقیقات او در فلسفه، به منظور ایجاد تفاهم بین شرق و غرب بود. او که پیش از جنگ جهانی دوم عضو کمیته بین‌المللی همکاری روشنفکران بود، از آغاز تأسیس یونسکو در ۱۹۴۵ در آن فعالیت داشت. او عضو هیئت اجرایی یونسکو و مدیرکل آن بود و در سال ۱۹۵۲ به ریاست مجمع عمومی انتخاب شد. وی در ۱۹۵۸ در افتتاح مقر یونسکو در پاریس در کاخ فننتوا مشارکت داشت. چنانکه خود او می‌گوید، یونسکو برای او «مرجع بشردوستی» بود.

پس از استقلال هند، تلاش اصلی رادهاکریشنان، کمک به رفع اختلافات بشری بر اساس زمینه مشترک مذاهب دنیا بود. او عقیده داشت که جامعه جهانی در حال پیدایش است و باید شناخت اهداف و غایت آن را به بشریت آموزش داد. قریب سی سال پیش زمانی که او از طرف نهرو به‌عنوان سفیر هند در شوروی تعیین شده بود، در طول دوران جنگ سرد، از مذاکره و توافق صلح‌آمیز دو جانبه طرفداری می‌کرد. رادهاکریشنان در ۱۹۵۲ به هند بازگشت و مدت پانزده سال در دهلی اقامت گزید. ده سال اول به‌عنوان معاون ریاست جمهوری و پنج سال بعدی در مقام ریاست جمهوری خدمت کرد. رادهاکریشنان به‌بالا بردن سطح زندگی و ارتقاء شخصیت مردم هند اولویت می‌داد. حتی زمانی که عهده‌دار مسئولیت‌های مهم مملکتی بود، از مسافرت به‌اکتاف جهان، دست برداشت. و در این سفرها از ظهور تمدنی نو بر اساس وحدت بشریت و حقایق مشترک زندگی معنوی جانبداری می‌کرد که از مذاهبی نه بر پایه جزئیات، بلکه با تعمیق آگاهی فردی و عشق به‌همنوع نیرو می‌گیرد.

خانواده رادهاکریشنان پیرو مذهب هندو بودند و ابوالکلام آزاد در مکه و در خانواده‌ای مسلمان و متدین متولد شد. اما هر دوی آنها، به‌مذهبی که بر عقلانیت و ارزشهای مستعارف نوع بشر، جدا از تقسیم‌بندی‌های مذهبی استوار بود، اعتقاد راسخ داشتند. ابوالکلام آزاد، که به‌زبانهای عربی و فارسی تسلط داشت و استاد تحقیقات اسلامی بود، تفسیری جامع و آزادمنشانه از قرآن ارائه داد. او اعتقاد داشت که دین راهنمای عمل شایسته است و تعلیم او راهگشای زندگی اجتماعی‌اش شد. از سال ۱۹۱۲ مهم‌ترین هدف او دعوت مسلمانان هند برای مبارزه به‌خاطر آزادی بود. او به‌علت پیروی سرسختانه‌اش از گاندی، چندین بار به‌ریاست کنگره ملی هند انتخاب شد و مدت‌های مدید در بازداشت و زندان به‌سر برد. از ۱۹۲۰، اختلافات بین سازمان‌های هند و مسلمان بالا گرفت، اما کنگره تأکید داشت که ملی‌گرایی پیوندی با مذهب ندارد و حضور مولانا آزاد که به‌هنندی بودن خود افتخار می‌کرد، در صفوف رهبری ملی‌گرایان خود دلیل باری بر این امر است. و این‌گرایش با اقدامات او، که آن را معنویت اسلامی می‌نامید، تقویت شد. او هرگز قبول نداشت که یک مسلمان خوب نمی‌تواند یک هندی خوب باشد.

آزاد از سال ۱۹۴۷ تا زمان مرگش به‌عنوان نخستین وزیر آموزش و پرورش خدمت کرد و نقش مهمی در تنظیم سیاست‌های ملی در تمام رشته‌های [اجتماعی] ایفا نمود. او با اعتقاد به اینکه

سرولی گوپال استاد افتخاری تاریخ معاصر در دانشگاه جواهر لعل نهرو و عضو کالج آنتونی مقدس آکسفورد انگلستان. او یکی از اعضای هیئت اجرایی یونسکو از سال ۱۹۷۶ تا ۱۹۸۰ بود. از بین آثار چاپ شده وی می‌توان هند امروزی (۱۹۶۷) و سرگذشت نهرو در سه جلد را نام برد (۱۹۷۵ - ۱۹۸۴).

ترجمه شهناز سلطانزاده

مولانا ابوالکلام آزاد (۱۸۸۸ - ۱۹۵۸)، طراح سیاست آموزش و پرورش در هند پس از کسب استقلال.

